

Köy Enstitülerinin Kurulması ve İlk Mezunları İle İlgili Bir Tören

Cavit BİNBAŞIOĞLU

İlk Ciddi Hareket

Daha önce 35-40 yıllık bir geçmişi olmakla birlikte, 1933 haziranında Millî Eğitim Bakanı Dr. Reşit Galip Bey başkanlığında toplanan "Köy İşleri Komisyonu", köy eğitimi sorununun çözümüne ilişkin bir rapor hazırlamıştır. Bu rapor, köy öğretmeninin niteliklerini, "köyün itikatlarına, toplumsal, maddî ve ekonomik yaşamına etkili olmak" ve "öğretmenlik mesleğinin gerektirdiği bütün yetenekleri kazanmış olmak" biçiminde tesbit etmişti¹. Bu rapor, köy öğretmenine yalnız okul içinde değil, okul dışında da ödevler yüklüyordu.

Bu raporun hazırlanması, zamanın eğitimcilerini yeniden harekete geçirmiş, eksiklerini tamamlayıcı nitelikte görüşler ortaya atılmasına olanak sağlamıştır. Türk köylüsünü "kurtarmak ve yükseltmek", "devrimleri yerleştirmek"² "köye eser ve iş götüreceğ, onun sofrası, çatısı ve insanı üzerinde etkili olacak"³ öğretmen yetiştirmek baş sorun olmuştur. "Köylüyü kımıldatmak, köylüyü her hususta yükseltmek ve bütün Türk köylerini imar ve ıslah etmek... Türkiye'nin ilk planda 20-25 kentini **canlandırarak** ondan sonra bu canlılığı ve ilerlemeyi yavaş yavaş köylere yaymak, bugünkü hız ve hamlelerin anlamını yanlış yorumlamaktır."⁴ gibi düşünce ve öneriler yayın organlarında görülmeye başlamıştır.

Fakat, bu düşünceler ne kadar parlak olursa olsun, bir düşün ya da özlem olmaktan kurtulup bir türlü eyleme geçilemiyordu. Nitekim, 1933-1935 arasında -bazı olumlu hareketler dışında- fazla bir iş ortaya konmamıştı.

Saffet Arıkan'ın Bakanlığı

1935 yılında Saffet Arıkan'ın Millî Eğitim Bakanlığı'na, İsmail Hakkı Tonguç'un da İlköğretim Genel Müdürlüğü'ne atanması, tarihsel açıdan, yeni bir doğuşun ve gelişimin başlangıcı olmuştur. Özellikle, Saffet Arıkan Millî Eğitim Bakanı olunca Atatürk'ün ona dikte ettiği direktiflerin bunda etkili olduğunu sanıyoruz.

Atatürk, bu direktiflerinde, Türk çocuğunun genel eğitimi için şöyle diyordu:

"Türk çocuğunun kafasını, fitrî yaradılışını, dikkat ve özen ile oluşturmak... Türk çocuğunun kafa ve

zekâsını açmak; yaymak, sonra da bu yetenekli Türk çocuklarının kafalarına bilim ve teknik kavramlarını, yalnız kuramsal olarak değil, pratik araçlarla yerleştirmek... Türk çocuğunun kafalarındaki temerküzleri (herhalde bellek ve düşünce gibi yeti merkezlerini kastediyor), karakterindeki sağlamlıkları, duygularındaki yükseklik ve genişlikleri -onurları gibi- natürel (doğal) bir şekle alıştırmak. Bu sayede şu olacaktır ki; Türk çocuğu, konuşurken onun beyanı, onun beyanındaki üslûbu, kendini dinleyenlerin ve dinleyeceklerin hepsini peşine katarak yüksek Türk ülküsüne ulaşacaktır."⁵

"Türk ülküsü" de, Atatürk'ün "büyük dava" olarak nitelediği 1 Kasım 1937 tarihli TBMM'ni açış konuşmasında şöyle belirtilmiştir:

«Büyük ülkümüz, en uygar ve en zengin bir ulus olarak varlığımızı yükseltmektir. (Alkışlar)»

Bu, yalnız kurumlarında değil, düşüncelerinde de temelli bir devrim yapmış olan büyük Türk ulusunun güçlü ülküsüdür. Bu ülküyü en kısa bir süre içinde gerçekleştirmek için, düşünce ve davranışı birlikte yürütmek zorundayız. Bu alanda başarı, ancak esaslı bir planla ve bilinçli bir çalışma ile elde edilebilir. Bu nedenle, okuyup yazma bilmeyen tek bir yurttaş bırakmamak, yurdun büyük kalkınma savaşının ve yeni çatısının istediği teknik elemanları yetiştirmek, yurt sorunlarının dayandığı temel düşünceleri anlayacak, anlatacak, kuşaktan kuşağa yaşatacak insan ve kurumları yaratmak. İşte, bu önemli ilkeleri en kısa süre içinde gerçekleştirmek, Millî Eğitim Bakanlığı'nın üstüne aldığı büyük ve ağır zorunluluklardır. (Alkışlar)⁶

Atatürk'ün 1935 ve 1937 yıllarında söylediği bu sözler, bu tarihten 13-15 yıl önce düşmanı yurttan kovduktan sonra, 27.10.1922'de Bursa Şark Tiyatrosunda, İstanbul'dan gelen öğretmenlere karşı söylediği şu sözlere uygun düşüyordu:

"Ulusumuzun politik, toplumsal yaşamında, ulusumuzun düşünce eğitiminde de önderimiz **bilim ve teknik** olacaktır. Okul yardımıyla, okulun sağlayacağı bilim ve teknik yardımıyla ki, Türk ulusu, Türk sanatı, ekonomisi, Türk şiir ve edebiyatı, bütün incelik ve güzellikleriyle gelişir."⁷

Burada açıkça belirttiğimiz 1937 Meclis konuşması da Millî Eğitim Bakanlığı'na verilmiş yeni bir direktif niteliğindedir.

1935 yılında Millî Eğitim Bakanlığı'na Atatürk'ün güvendiği, eski bir kurmay subay olan ve 1925'te ordu-dan ayrılarak siyasal yaşama atılan Saffet Arıkan'ın getirilmesi, yukarıda belirtilen büyük ülkenin gerçekleştirilmesini sağlama amacına yönelik olmalıdır.

İsmail Hakkı Tonguç ve İş Eğitimine Yönelik Okullar

Millî Eğitim Bakanı Saffet Arıkan, 1935 yılında göreve başlayınca ilköğretim Genel Müdürlüğü'ne o güne kadar Bakanlıkta "Okul Müzesi" müdürlüğü yapan ve Gazi Eğitim Enstitüsünde Resim-İş dersi öğretmeni bulunan İsmail Hakkı Tonguç'u atamıştır. İ.Hakkı Tonguç, 1918'de İstanbul Öğretmen Okulunu bitirdiği günden beri eğitimde iş ilkesi ve köy sorunlarıyla ilgili bir eğitimcimizdi. Dergilerde bu konulara ilişkin yazıları çıkıyordu. Almanya ve Avrupa'nın diğer ülkelerine Bakanlıkça gönderildiğinde oradaki yeni okulları incelemiş ve bunlarla ilgili raporunu Bakanlık'a sunmuştu. Bu raporu, Maarif Vekâleti Mecmuası'nın 1 Mart 1926 tarihli 6. sayısının 13-32. sayfalarında yayımlanmıştır. Bu raporunda özellikle Almanya'da H.Lietz'in "Kır Eğitim Yurdu" üzerinde durmuş ve ayrıntılı bilgi vermiştir. Ayrıca, Leibzig'teki 45. ilkokul, özel ilk ve orta okul vb. okulları tanıtmıştır. Bu çağdaş okulların hepsinin temel özelliği, öğretimde iş ya da etkinlik ilkesine, eğitimde de demokratik eğitime önem vermesi idi. 1927 yılında yayımlanan "Elişleri Rehberi" adlı kitabında da "iş ilkesine dayanan öğretim" kavramı üzerinde ısrarla durmuştur. 1933 yılında çıkan "İş ve Meslek Terbiyesi" adlı kitabı köy eğitimi sorunlarına da değiniyordu:

"Köy eğitiminin ereği, en yüksek düzeyde kuvvetli yurttaş, yani toplumsal nitelikte insan ve ülkenin siyasal, ekonomik ve kültürel yaşamının gelişmesine katılacak, yani doğanın bütün kuvvetlerine köle değil, egemen olabilecek bir nitelikte iş adamı yetiştirmek olmalıdır. Bizi bu ereğe götürececek okul da kitap okulu değil, iş okulu olacaktır."⁸

Atatürk'ün ve eğitimcilerimizin yukarıdaki görüş ve düşüncelerinin gerçekleşmesi, Eğitim Bilimleri Tarihinde büyük bir yer tutan J.Dewey ve G. Kerschensteiner gibi çağdaş eğitimcilerin görüşlerinin Türk toplumunun koşullarına uygun bir biçim almasını gerektiriyordu. Bunun için de Meşrutiyet döneminde ortaya çıkan düşün akımlarından ve darüleytamlar gibi bazı uygulamalardan yararlanılmıştır. Böylece Türkiye'de de üretime yönelik bir eğitimin yolu açılmıştır.

Köy Eğitimi Sorununun Çözümüne Yönelik Adımlar: Eğitim Kurularının Açılması

Köy Eğitimi sorununun merkezinde "öğretmen yetiştirme" önemli bir yer tutuyor, bunun için çareler

düşünüüyordu. Atatürk, dünya ve Türk eğitim tarihinden ve çevresindeki Muhafız Alayı uygulamalarından esinlenerek, askerliklerini çavuş ve onbaşı olarak yapmış ve okuma-yazma öğrenmiş erlerden terhislerinde köylerinde yararlanması görüşünü ortaya atmıştır.⁹ Bu görüşün uygulanmasını sağlamak üzere, 1936 yılında ilköğretim Genel Müdürü İsmail Hakkı Tonguç, Eskişehir'in Mahmudiye köyüne giderek, orada Tarım Bakanlığı'na bağlı olan harada incelemelerde bulunmuştur. Dönüşünde gördüklerini Bakan Saffet Arıkan ve Müsteşar Rıdvan Nafiz Edgüer'e anlatmıştır. Bunun üzerine, Bakan Saffet Arıkan, Müsteşar Rıdvan Nafiz Edgüer ve ilköğretim Genel Müdürü Hakkı Tonguç aynı yere birlikte tekrar gitmişlerdir. Hatta, bu sefer Sakarya Irmağının bulunduğu yere kadar çevreyi dolamışlardır.¹⁰

Bu gezinin sonunda 1936 yılının yaz aylarında Eskişehir'in Mahmudiye köyünde ilk Eğitim Kursu açılmıştır. Eğitimcilerin köy okullarında kullanacakları kılavuzlar ve kitaplar da bu arada hazırlanmıştır. Eğitimcilerin 5-6 aylık kursta öğrendikleri Ankara'da Gazi Çiftliğinin ilkokulunda bakanların huzurunda yapılan bir ders uygulaması sonucu başarılı oldukları anlaşıldıktan sonra köylere atamaları yapılmıştır.

Köy Enstitüsü Tipi Öğretmen Okullarının Açılması

1937 yılında bu işler olurken, aynı illkelerden hareketle, yine Eskişehir'in Mahmudiye köyünde ve İzmir-Kızılcıllu'da birer Köy Öğretmen Okulu açılmıştır. Bu okullar, 1927'de açılıp 1933'te kapanan ilk okul üzerine üç yıllık köy öğretmen okulları değildi. Programları beş yıla göre düzenlenmişti. Mahmudiye'deki Köy Öğretmen Okulu'nun müdürlüğüne Remzi Özyürek, İzmir'deki Kızılcıllu Köy Öğretmen Okulu'nun müdürlüğüne de M.Emin Soysal atanmıştır. M.Emin Soysal, bu çalışmalarını, 1940 yılında bu okullar 3803 sayılı köy Enstitüleri yasası ile "Köy Enstitüsü" adını alınca, "Kızılcıllu Köy Enstitüsü Sistemi" adıyla bir kitap haline getirmiştir. Bu kitaptan anlaşıldığına göre, burada Tarım, Sanat, Genel Bilgi, Müzik, Cimnastik Ulusal oyun, Kooperatifçilik, Ev İdaresi, Tarih, Coğrafya dersleri ve Öğrenci Teşekkülleri ile enstitünün üretici Karakteri vardı.¹¹

1936'da Eskişehir'in Mahmudiye köyünde açılan Eğitim Kursu, köy eğitimi sorunun çözümünde çok cesaretlendirici olmuştur. Ankara'daki sınavı izleyen basın mensupları ve eğitimciler, eğitimcileri işbaşında da gördükten sonra, gazetelerde övücü yazılar yazdılar. Falih Rıfki Atay'ın "Köy Terbiyecileri", Hasan Âli Yücel'in "Köye Doğru", yine Hasan-Âli Yücel'in "İşitmediğimiz Bir Ses", Kâzım Nami Duru'nun "Kültür

Sahasında Bir Deneme", Asım us'un "Mühim Bir Derdimiz: Köylerde Okuma-Yazma İşini Nasıl Halledeceğiz?", yine Asım Us'un "Bize Nasıl Köy Öğretmeni Lazım?", A.E.Yalman'ın "Köye Işık Taşıyacak Köylüler", "Akşamcı" rumuzuyla bir gazetecinin "Türk Köyünü Kurtaracak Büyük Teşebbüs", Dr.Halil Fikret Kanad'ın "Ankara Köylerinde Kültür Hareketleri", Sadrettin Celal Antel'in "Köy Kalkınması İçin Alınan İyi Tedbirler" başlıklı yazıları Ocak 1937'de çıkan "Kültür Bakanlığı (Millî Eğitim Bakanlığı) Dergisi'nin 20-1. sayısında da yayımlanmıştır. Yeni Köy Öğretmen Okullarının açılmasına ancak bundan sonra başlanabildiği.

Bundan sonra da büyük sorun üzerinde düşünölmeye devam edildiği görölmüyor.

1938 yılının Mart ayında çıkan "Varlık" Mecmuası'nın 112. sayısında Dr.Halil Fikret Kanad, "Köy Okulu ve Köy Öğretmeni" başlıklı yazısında köyün gereksinmelerini belirttikten sonra, "Yüzyıllardan beri çeşitli muharebeler yüzünden bir türlü toparlanamayan Türk köylüsünü diriltmek, **canlandırmak** ve refaha kavuşturmak bu neslin ödevidir." diyordu. Yazar, özellikle, "tarım alanındaki yetersizliklerden söz etmekte, köylünün hasta, sefil, perişan olduğunu; köyün sağlık durumunun ilkel, toplumsal yaşamın yok denecek derecede" az olduğunu belirtmiştir.¹²

Yine 1938 yılının Temmuz-Ağustos ve Eylül aylarında çıkan "Ülkü" dergisinde yayınladığı "Köy Eğitimi Meselesi" ve "Köy Eğitiminin Mahiyeti, Prensipleri ve Teşkilâtının Esasları" başlıklı yazılarında İsmail Hakkı Tonguç da yapılacak işleri açıklıyordu.

Birinci yazısında, "toprağın ortaya çıkardığı zorlukları yenmenin, onun değerlerinden ve nimetlerinden azami şekilde yararlanmanın, müsbet bilgilere dayanan, rasyonel ve sistemli büyük bir çalışmaya bağlı" olduğu belirtiliyordu. Bunların hepsi, daha büyük bir atılımın hazırlık çalışması niteliğinde idi. Bu yazılar, 1939 yılında yayımlanan "Canlandırılacak Köy" adlı eserin birer bölümünü oluşturmuştur. Bu kitaba yazdığı önsözde "Köyü kalkındırmaya değil, kendi öğeleri ile **içinden canlandırmaya çalışmak**" gereğinden söz ediyordu.

1938 yılının son ayında Millî Eğitim Bakanlığı'na Hasan-Âli Yücel atandı. O güne kadar büyük sorunun çözümüne destek veren Yücel, konuyu, 1939 yılında topladığı Millî Eğitim Şûrası'na götürdü. Şûra'nın "Plan" komisyonunda "ilköğretime öğretmen yetiştirme" ele alınarak genel kurulda kabul gördü. Bunun üzerine, "Köy Enstitüleri Kanun Tasarısı" hazırlanarak TBMM.'ne sevk edildi. Böylece, Hasan-Âli Yücel, 17 Nisan 1940'ta

"Köy Enstitüleri Kanunu"nun çıkmasını sağlamıştır.

O tarihe kadar, aslında Köy enstitüsü ilkelerine göre çalışmakta olan, sonradan açılan Kırklareli-Kepirtepe ve Kastamonu-Gölköy ile birlikte, 4 Köy Öğretmen Okulu, yasanın geçici maddesine göre "Köy Enstitüsü"ne dönüştürölmüştür. Mevcutlarına ek olarak 10 tanesi 1940 yılında olmak üzere, 2-3 yıl içinde sayıları 20'ye ulaşmıştır. 1948 yılında, buna Van-Ernis Köy Enstitüsü de katılmıştır.

Eğitmen kurslarının buldukları yerlerde Köy Öğretmen Okulları açılınca buraların adlarına ilkin "Köy Eğitim Yurdu" deniyordu. Bunu, İ.Hakkı Tonguç'un 1938 yılında yayımlanan "Köyde Eğitim" adlı kitabından anlıyoruz: "Öğretmen okulu adı ile İzmir civarında Kızılçullu istasyonunda ve Eskişehir ilinin Çifteler Çiftliği bölgesinde Mahmudiye köyünde 1937-38 ders yılı başında açılmış olan (okullara) **Köy Eğitim Yurtları** denmektedir... Köy Eğitim Yurtlarında **Köy Eğitmeni Yetiştirme** bölümleri de vardır. İzmir-Kızılçullu Eğitim Yurdu'nun köy eğitmenleri bölümüne 1938 yılı başından itibaren köylü kızlar ve kadınlar da alınmıştır."¹⁴

"Köy Eğitim Yurdu" adı, dünya, eğitim tarihinde çok önemli bir yeri olan Almanya'da Herman Lietz'in kurduğu çağdaş bir eğitim kuruluşu olan "Kır Eğitim Yurtları"na çağrıştırmaktadır. Bu okulu, Meşrutiyet döneminden beri Türk eğitimcilerinin dikkatini çekmiş yeni okulların başında geliyordu¹⁵. İ.Hakkı Tonguç da bu okulla ilgili gözlemlerini 1926'da Maarif Vekâleti Mecmuası'nda yayımlamış, daha sonraları da Reşat Şemsettin Sirer ile birlikte yazdığı "Almanya Maarifi" adlı eserinde tekrar etmiştir. 1937 yılının Ocak ayında "Kültür Bakanlığı Dergisi"nde de yeniden yayımlanmıştır. 1920 yılı Nisanında Mustafa Rahmi (Balaban), 1921 Ocağında Münir Mazhar, **Tedrisat Mecmuası'**nda benzeri okulları, "Yeni Mektep" adlı çevirilerle Türk okullarına tanıtmışlardır. Bu konuda daha bir çok yayın yapılmıştır.

Köy Enstitülerinin ilk Mezunlarını Vermeye Başlaması

Uzunca bir hazırlık ve toparlanma döneminden sonra eğitimde "bütönlük", "bireysellik", "çevre ve zamana görelilik", "üreticilik", "özgürlük", "rehberlik", "etkinlik ya da iş", "toplumsallık", "demokratiklik" ve "karma eğitim" gibi çağdaş eğitim ilkelerine göre kurulmuş olan Köy Enstitüleri, 1942'den itibaren mezun vermeye başlamıştır. İlk mezunlarının büyük bir kısmı Ankara-Hasanoğlan Köy Enstitüsünde açılan yüksek kısmına gitmiştir. Enstitüler, büyük miktardaki ilk mezunlarını

1944 yılında vermeye başlamıştır. Bu yıl Enstitülerden 2000 öğretmen birden mezun olmuştur. Bunlar, Türk ulusunun yüzyıllardır özlemini çektiği bir eğitim uygulamasıyla birlikte, öğretmen ihtiyacının karşılanmasında önemli bir adım olmuştur. Enstitülerin buldukları çevrelerde bir bayram havası esmiştir. Cumhuriyetin 21. yıldönümüne rastlayan bu mezuniyet törenlerinden birini, aradan 50 yıl gibi uzun bir zaman geçtikten sonra, **Antalya** gazetesinin muhabirinin kaleminden okuyalım. Yazı, Aksu Köy Enstitüsünün ilk mezuniyet törenini anlatmaktadır:

Bir Mezuniyet Töreni: İlk Mezunlar

«Yıllarla çalışmalarımızın mahsulü olarak mutlu amaca doğru ilk adımı atmak kıvancına bu yıl erdik.

İki oldu, üçe çıktı, son sınıfı da açabildik diye saya saya nihayet bugüne kavuştuk ve Köy Enstitümüzün ilk mezunlarına diplomalarını, Cumhuriyetimizin 21. yıldönümü neşemize üstün sevinç ve iftihar katkıları bağışlayan törenle dağıttık.

Bu yıldan itibaren, Antalya kültürü, Antalya Maarif rejim ve savaşı ayağındaki kösteğini koparmış bulunmakta, iç siyasetimizin ana yollarından biri üzerinde giriştiğimiz vilâyetler yarışında mutlak zafere doğru ilk çıkışı yapmaktayız.

Enstitümüzün hazırladığı törenin ilk maddelerini teşkil eden söylevlerde, Enstitülerde girişilen Maarif savaşının ana hatlarıyla köye giden ilk mezunların gönüllerini dolduran iman ve enerji kaynaklarının kudret ve yankıları bütün açıklığıyla gösterildi.

Tören programını süsleyen zengin millî oyunlar ve havalar, pasta ve pötibörler, çeşitli musiki aletlerinin köylerimize götüreceği sanat dolu nağmelci öğrencilerin bilgi kaynaklarının derinliklerini göstermelerine rağmen ötekiler kadar önem taşımaktaydı.

Arkadaşları adına hitap eden genç mezunun; giriştiği savaşta yüklendiği ödeve verdiği önem ve başarıya olan imanı öyle açık, öyle kuvvetliydi ki, kabağan göğüslerimiz, yüreklerimiz, zaman zaman dar gelmekteydi. Tahsil hayatında gördüğü şefkat, sevgi, bilgi ve daha buna benzer bir sürü kazançlarından kendi öğrencileri için yaratacağı çok geniş faydalara, harp yıllarının çeşitli sıkıntıları ve yeni kuruluşun karşılaştığı güçlükleri kıymetli babaları Haşim İşcan'ın nasıl yenerek kendilerine mahrumiyet acısı tattırmayışından edindikleri tecrübeleri ölçüsüz kıymette ilâveler yaptıklarını söyleyen genç mezun, köye götüreceği bu bilgilerle övünç duyduğunu söylüyordu. Sözlerinin sonunu, genç öğrenci, şu asil hareket ve sözlerle temiz duygularını izhar ederek tamamladı:

«Küçük kalplerimize acılığı tattırmayan, kara bulutları asla yaklaştırmayan sevgili babamız Antalya Valisi Haşim İşcan'ın emri altında çalışma zevk ve şerefiyle köy okullarına yollanırken, gittiğim okullarda da aynı şefkat ve muzaherete nail olacağımız imanı, ben ve arkadaşlarımın adına huzurunuzda kıymetli ellerini öpeceğim, müsaadelerini dilerim.¹⁶»

Hürmet ve şefkatın en kuvvetli örneği, binlerce seyircinin çırpınan kalp ve ıslanan gözleri önünde cereyan etti: İşcan'ın eli, genç öğretmenin alını öpüldü, Dikkat edenler, bu gençle babasının da bizlerle beraberliği taşıdıklarını yüz ve gözlerinden anlamakta güçlük çekmiyorlardı.

Oynadılar, okudular, marş ve köy havaları söylediler. Akordeon ve kemandan davula kadar bütün musiki aletlerinde umulmaz hünerler gösterdiler, çok çeşitli biskü, pötibör marifetlerini tattırdılar ve bütün bunlarla dolgun ve emsalsiz bir gün yaşattılar...

Yüzlerle öğrencinin iştirakile oynanan bengi sona erdiği ve böylece programları tamamlandığı zaman, bütün enstitü öğrencileri, sayın Valimiz ve davetliler karşısında büyük ve sık bir hilâl çevirdiler. Sayın Valimiz öğrencilerle hasbihal arzusunda bulunmuşlardı. Hitabet kudretinin hayranı olan davetlilerle hürmet hissiyle kaleleşen öğrencilerde çit çıkmıyordu.

İşcanlı Valimiz, bu iş ve hareket kaynağı gençliğe hitap ettiler. Öyle samimi ve öyle cana yakındı ki, doyulmaz bir zevkle kelimeleri adeta içiyorduk. Kıymetli tavsiye ve paha biçilmez nasihatlarla teçhiz ve teslih ettiği genç öğretmenlere şöyle diyorlardı:

(Yıllardır kalbinde bir evlât sevgisiyle yerleşen sizler, bundan sonra dimağında sarsılmaz mevki sahibi bulunuyorsunuz. Giriştiğimiz savaşta elele yürümemiz şarttır. Bu sebeple, sizi bir dakika unutmak ihtimalim yoktur. Bununla beraber; her teşebbüsünüzde, karşılaşacağınız her müşkül vaziyette, yardıma muhtaç olduğunuzu hissettiğimiz her anda, size sevgiyle çarpan bir kalp bulunduğunu unutmamanızı, bana müracaatta asla çekinmemenizi bilhassa rica ederim.)

Sık sık tekrarlanan alkışın sürekleştiğini görerek hitabın sona erdiğini anlayınca, doyulmaz zevkin mahrumiyet azabını hepimiz içimizde duyduk.

Nakil vasıtalarının nasıl başardığını bilemediğimiz fevkalade kalabalık Antalya akını arasında otobüsümüz yola düzülürken, sayın valimizin şu kıymetli hitabı hâlâ kulaklarımda çinliyordu:

«Bir evlâdım var. Sizlerle 891 evlâdımın aynı kuvvet ve aynı derinlikte sevgisini içimde taşıyorum. Gideceğiniz en uzak köyde bile sık sık karşılamak, baba-oğul bağlarının en kuvvetli örneklerini yaratacağız.»¹⁷

(Antalya gazetesinin 31.10.1944 tarih ve 1974 sayılı nüshasından alınmıştır.)